

## BRONASTODOBNA NASELBINA PRI ŽLEBIČU

IVAN PUŠ

Mestni muzej, Gosposka 15, YU-61000 Ljubljana

Žlebič, manjše naselje ob cesti Ljubljana-Kočevje, se je vgnedzil na kraju, kjer se od glavne ceste odcepi cesta proti Sodražici, Loškemu potoku in Cerknici. Križišče danes res ni več kdo ve kako prometno, pred desetletji pa je bil Žlebič za počasnejša vozila, večinoma vozove z vprego, kar precej pomemben. Tu so se ustavljali vozovi, ki so prihajali na glavno prometnico, in drugi, ki so z nje vozili v najrazličnejše smeri in kraje. Najbrž ni treba dvomiti, da je bil Žlebič prav tako, če ne še pomembnejše križišče poti tudi v prazgodovini. O tem pričajo danes sicer še skromne najdbe, ki so se same od sebe vsule z manjše vzpetine, kjer je bil nekdanj kamnolom. Ta je ležal le nekaj 100 metrov južno od Žlebiča na levi strani ceste proti Ribnici. Čudno pa je vendarle, da toliko časa nihče ni opazil nobenih najdb ali posebnosti na zemljišču – ničesar, kar bi kazalo na kakšno važnejšo naselbino na tem mestu. Najbrž se ljudje, ki so kamnolom izrabljali, za plitve plasti zemlje, ki so pokrivala apnenčaste sklade, niso dosti menili. Poleg tega so eksplozije ob miniranju v kamnolomu daleč raznesle vse, kar bi v kulturnih plasteh drugače lahko odkrili.

Šele pred nekaj leti je domačin Stane Košmrlj iz Žlebiča 2, ki je sam velik zbiratelj in ljubitelj starin, opazil in zbral večjo količino črepinj – delov keramičnih posod najrazličnejših oblik in velikosti. O svojem odkritju je obvestil *Narodni muzej v Ljubljani*, ta pa *Ljubljanski regionalni zavod za spomeniško varstvo (LRZSV)*. Slednji je na ogled najdišča in najdb pri Košmrljevih poslal arheologa konservatorja M. Slabeta, ki je že ob prvem obisku ugotovil, da je bila tu važna prazgodovinska, morda celo bronastodobna postojanka, torej najdišče, izredno pomembno ne samo za veliko »belo liso« arheološko slabo raziskanega ribniško-kočevskega območja, ampak tudi za poznavanje razmer v prazgodovini v Sloveniji sploh.<sup>1</sup> Med ogledom je M. Slabe našel tudi ostanke rimskih tegul, po čemer lahko sklepamo, da na tej prehodni točki lahko pričakujemo tudi antično postojanko, to pa bi Žlebiču in Ribniški kotlini dalo še poseben pečat.<sup>2</sup> Navedene ugotovitve so bile povod za to, da je LRZSV pri Kulturni skupnosti Ljubljana dobil sredstva za manjše, dvodnevno zaščitno izkopavanje. Vodja del M. Slabe je organiziral ekipo študentov, ki so kot fizični delavci opravili zahtevno delo, saj so kopali na majhnem in ozkem prostoru nad prepadno steno in so morali biti zaradi varnosti skoraj ves čas z vrvmi privezani na drevje. Pri izkopu je sodeloval tudi avtor tega članka.<sup>3</sup>

Zaščitno izkopavanje v kamnolomu smo opravili v soboto 25. in nedeljo 26. julija 1981. Z delom smo pričeli približno na sredi kamnoloma, na kraju, kjer se je na dno nenehno vsipala debelejša kulturna plast s številnimi kosi keramike in kamnitega drobirja. Debel sloj zemlje s kulturnimi ostanki se je nabral v ozkem prostoru med skalami, ki najbrž predstavlja prazgodovinski objekt. Navpično stoječe skale naj bi bile nekakšni temelji, na katere naj bi bili postavljeni leseni deli stavbe in stene iz

šibja, ometanega z glino. Obilica ostankov hišnega lepa to domnevo še potrjuje. Kulturna plast je bila prav na tem mestu debela okrog 1,70 m. V njej je bilo že takoj pod gruščnato rušo mogoče najti posamezne kose keramike, ki jih je bilo z naraščajočo globino vedno več. Prava kulturna plast pa se je pričela šele na globini 1,40 m, kjer je bilo največ črepinj, pa tudi dosti pepela in oglja, kar je ta sloj zemlje nekoliko temneje obarvalo. O tem, da smo tu po vsej verjetnosti naleteli na prazgodovinski stanovanjski objekt, priča tudi ostanek ožgane plasti gline, ki je bil videti kot nekakšen ožgan tlak. Ker pa se je glina pričlenjala v profilu in se nato hitro in ostro izgubila, to gotovo ni bil tlak, ampak le ostanek ognjišča, ki se je še pred izkopavanjem skoraj v celoti zrušilo na dno kamnoloma. Sedaj je še bolj jasno, zakaj je domačin Košmrlj lahko zbral toliko keramičnih črepinj, saj je prav ob ognjišču le-teh navadno največ.

V kamnolomu v Žlebiču smo opravili najnujnejša zaščitna dela. V njegovo notranjost smo kopali le toliko, da smo preprečili nadaljnje posipavanje zemlje v globino. S tem pa smo rešili in dokumentirali tisto keramično gradivo, ki bi ga drugače doletela enaka usoda kakor material, ki se je že leta vsipal v vznožje kamnoloma.

#### Opis najdb

1. Odlomek ostenja večje posode s širokim in kratkim trakastim ročajem (P 1), ki je bil vdelen v steno posode, kar je vidno iz rahlo dvignjenega ostenja ob ročaju. Posoda je bila izdelana iz prečiščene gline, črno žgana in dobro mehanično zglajena. Velikost 10,5 × 6 cm. T. 6: 1.

2. Odlomek dna posode s koničnim ostenjem ter fragment ramena in vratu s kratkim trakastim ročajem iz črno žgane gline (P 2). Površina je skrbno obdelana. Velikost 8,5 × 7,5 cm in 12,5 × 12 cm. T. 7: 1.

3. Fragment ostenja velike posode z debelimi stenami iz gline, pomešane s peskom (P 3). Rdečkasto žgana površina je bila dobro zglajena. Na odlomku je sled rahle gube, verjetno ostanek v steno vdelanega ročaja. Velikost 12,5 × 7,5 cm. T. 5: 1.

4. Fragment debelega ostenja velike posode (P 4) iz rdečkasto žgane, s peskom pomešane gline. Na dobro obdelani površini je sled vodoravnega rebra z odtisi prstov. Velikost 9,5 × 5,5 cm.

5. Fragment ramena, koničnega vratu in izvihanege ustja velike posode (P 5) iz sivo žgane neprečiščene gline. Velikost 11,5 × 11 cm. T. 2: 2.

6. Fragment ostenja večje posode (P 6) z rdečkasto žgano zunanjo in črno notranjo površino. Na odlomku je ostanek trakastega ročaja. Velikost 7,5 × 5 cm. T. 5: 3.

7. Odlomek ustja z delom ostenja manjše skodele (P 7) iz rjavo žgane prečiščene gline. Velikost 5,4 × 4,5 cm. T. 3: 3.

8. Dva fragmenta rahlo izvihanege ustja dveh posod (P 8) iz črno žgane prečiščene gline. Velikost 4,2 × 4 cm in 3,5 × 3,3 cm. T. 2: 7.

9. Dva fragmenta rahlo izvihanege ustja, najbrž dela dveh različnih posod (P 9) iz črno žgane prečiščene gline. Velikost 3,3 × 2,8 cm in 3 × 2,8 cm. T. 2: 8.

10. Fragment skoraj pokončnega ustja velike posode (P 10) iz rjavočrno žgane gline. Zunanja površina je groba, notranja pa skrbno zglajena. Velikost 6 × 4,2 cm. T. 6: 6.

11. Fragment izvihanege ustja večje posode (P 11) iz gline, pomešane z zrnci belega peska. Rdečkasto žgana zunanja in črna notranja površina sta sorazmerno dobro zglajeni. Velikost 9,2 × 5,8 cm.

12. Fragment debelega dna z delom koničnega ostenja velike posode (P 12) iz črno žgane, s peskom pomešane gline. Velikost 9,2 × 5,8 cm. T. 4: 7.

13. Fragment ostenja večje posode (P 13) z rjavo žgano zunanjo in črno notranjo površino. V ostenju je vidna sled zvrtna luknje, v katero je bil s čepom vdelen ročaj, ki manjka. Ob luknji so še sledovi vdelave ročaja. Velikost 7 × 7 cm. T. 5: 4.

14. Fragment rjavo žganega ostenja večje posode (P 14) iz prečiščene gline. Na fragmentu so trije vodoravni grebeni, ločeni med seboj s širokimi in plitvimi kanelurami. Velikost 7,7 × 6,5 cm. T. 8: 5.

15. Fragment rjavo žganega ostenja posode (P 15) z ostankom trakastega ročaja. Velikost  $6,6 \times 6$  cm. **T. 7: 7.**
16. Fragment rjavo žganega ostenja večje posode (P 16) s črno žgano sredico iz gline, pomešane z večjo količino peska. Na fragmentu je plastično rebro z velikimi in globokimi odtisi prstov. Velikost  $7,8 \times 4$  cm. **T. 9: 7.**
17. Kos ilovnatoga hišnega ometa s sledovi šibja (P 17).
18. Fragment črno žganega ostenja posode z nizkim vodoravnim rebrom z odtisi prstov (P 18). Velikost  $5,5 \times 4,3$  cm.
19. Fragment ramena posode z delom vratu (P 19) s črno žgano zunanjo in z rdečo, močno glajeno notranjo površino. Na ostrem prehodu ramena v vrat, pa tudi po ostali površini so vidni sledovi rdečega premaza. Velikost  $8 \times 4$  cm. **T. 7: 10.**
20. Odlomek prstanaste uteži (P 20) iz rjavo žgane prečiščene gline. Površina je skrbno obdelana. Velikost  $3 \times 2,2$  cm. **T. 6: 9.**
21. Dva fragmenta nizke stožčaste noge posode (P 21) iz rjavočrno žgane gline. Površina je le nekoliko obdelana. Velikost  $5 \times 3,5$  cm in  $3,5 \times 2,5$  cm. **T. 4: 11.**
22. Dva fragmenta izvihanega ustja, dva kosa trakastih ročajev in trije odlomki ostenja posode (P 22) s črno žgano, precej razpadlo površino. Kosi posode so močno porozni, tako da skoraj ni čutiti njihove teže in bi suhi gotovo plavali v vodi. Velikost od  $9 \times 8$  cm do  $5,2 \times 2,5$  cm. **T. 7: 4.**
23. Večji kos sedlastega vratu z izvihanim ustjem velike posode (P 23) z debelimi stenami iz gline, pomešane z zrnci peska. Siva zunanja in rjava notranja površina sta luknjičasti. Velikost  $11 \times 7$  cm. **T. 1: 12.**
24. Večji odlomek izvihanega ustja velike posode (P 24) iz rjavočrno žgane, s peskom pomešane gline. Površina je luknjičasta. Velikost  $11 \times 7,5$  cm. **T. 1: 8.**
25. Fragment rahlo izvihanega in vodoravno izravnane sivočrno žganega ustja posode (P 25) iz prečiščene gline. Velikost  $5,5 \times 4$  cm.
26. Pet fragmentov izvihanih ustij, verjetno deli petih različnih posod (P 26) iz rjavo do črno žgane gline. Velikost od  $7 \times 4$  cm do  $5 \times 4$  cm. **T. 2: 3, 9, 11.**
27. Fragment izvihanega ustja večje posode (P 27) z debelimi stenami. Črno žgana notranja površina je profilirana, rjavkasta zunanja pa gladka, vendar porozna. Velikost  $5,5 \times 5$  cm.
28. Odlomek tunelastega ročaja (P 28) iz prečiščene rjavo žgane gline. Ročaj je bil izdelan posebej in s čepom vdolan v pripravljeno luknjo na ostenju posode. Velikost  $9 \times 6,5$  cm. **T. 7: 9.**
29. Posebej izdelan ročaj (P 29), ki je bil z dvema čepoma spojen z ostenjem velike posode. Čepa izhajata iz okrogle ročajeve podlage. Ročaj je zgoraj širši, spodaj pa ožji. Ker je kratek, je podlaga pod njim izdolbena zaradi lažjega prijemanja. Premer okrogle podlage  $8,5$  cm, dolžina ročaja  $8$  cm, višina skupaj s podlago  $6$  cm. **T. 6: 4.**
30. Precej masiven, kratek trakast ročaj (P 30) iz rdečkasto žgane gline, ki je bil s čepom vdolan v steno posode. Dolžina  $5$  cm, širina  $4,5$  cm, višina  $5$  cm. **T. 6: 5.**
31. Fragment masivnega dna velike posode (P 31) iz rjavočrno žgane gline. Velikost  $9,5 \times 5,5$  cm. **T. 4: 8.**
32. Delno ohranjena skleda (P 32) iz sivočrno žgane prečiščene gline. Uvihano ustje je kratko, delno ohranjeno dno pa ravno. Premer  $20$  cm, višina  $6,5$  cm. **T. 3: 2.**
33. Fragmenti ramena, visokega, rahlo sedlastega vratu in odebelenega, nekoliko izvihanega ter posebej izravnane ustja velike posode (P 33) iz sivo žgane gline, pomešane z debelimi zrnci peska. Površina je porozna. Na največjem obodu je sled s čepom vdolanega ročaja. Velikost  $14,5 \times 14,5$  cm. **T. 2: 1.**
34. Dva fragmenta odebelenih, vodoravno izravnanih ustij dveh različnih posod (P 34) iz rjavo oziroma črno žgane gline, pomešane s peskom. Velikost  $7 \times 4$  cm in  $3,5 \times 2,3$  cm. **T. 4: 5; 6: 7.**
35. Fragment vratu manjše posode z delom ramena (P 35) iz črno žgane prečiščene gline s skrbno zglajeno površino. Na ramenu so ohranjene tri ozke in globoke vodoravne kanelure. Velikost  $4,8 \times 4$  cm. **T. 8: 1.**
36. Fragment trakastega ročaja (P 36) posode iz prečiščene gline z dobro zglajeno rjavo žgano površino. Velikost  $5,5 \times 5$  cm.
37. Fragment klekastega največjega oboda večje posode (P 37) iz gline, pomešane z zrnci peska. Sivo žgana zunanja in črna notranja površina sta zelo dobro zglajeni. Velikost  $7 \times 6,5$  cm. **T. 8: 8.**
38. Trije fragmenti ustja treh približno enakih posod (P 38) iz prečiščene gline. Posode so bile rjavo do črno žgane. Velikost od  $7,8 \times 4$  cm do  $4,8 \times 5$  cm. **T. 2: 10; 1: 4.**

39. Odlomek ramena večje posode (P 39) iz gline, pomešane z zrnji peska. Na dobro zglajeni rjavo žgani površini je ostanek široke in plitve vodoravne kanelure. Zgornji greben kanelure je obenem prehod v vrat posode. Velikost 9,5 × 6,5 cm. T. 8: 7.
40. Ovalno oblikovan fragment ostenja posode (P 40) iz rjavo žgane, s peskom pomešane gline. Odlomek je razpokan in poškodovan. Velikost 8 × 7 cm.
41. Kos peščenjaka (P 41) nepravilne oblike, najbrž ostanek brusa. Ena od ploskev je zglajena. Velikost 7 × 7 × 4,5 cm. T. 3: 9.
42. Masivno dno velike posode (P 42) iz rdečkasto rjavo žgane gline, pomešane s peskom, verjetno ostanek dna s prstanasto nogo. Velikost 6,5 × 5 cm. T. 4: 10.
43. Dva kosa ustja verjetno iste posode (P 43) iz sivočrno žgane gline. Zunanja površina je gladka, notranja pa profilirana v vzporedne in vodoravne plitvejše široke žlebove. Velikost 8,5 × 6,5 cm in 6 × 5,5 cm. T. 1: 2.
44. Dva odlomka ustja, verjetno kosa ene posode (P 44) iz rjavosivo žgane gline, pomešane s peskom. Velikost 9,5 × 9 cm in 8 × 5,5 cm. T. 1: 13.
45. Fragment ostenja velike posode (P 45) z rjavo žgano zunanjo in notranjo površino ter s črno žgano sredico. Na fragmentu je sled s čepom prilepljenega ročaja. Velikost 10 × 6,5 cm. T. 5: 2.
46. Fragment rahlo izvihanega ustja velike posode (P 46) z zelo debelimi stenami iz rjavočrno žgane, s peskom pomešane gline. Površina je le bežno obdelana. Velikost 12 × 11 cm, debelina do 1,8 cm. T. 4: 3.
47. Večji fragment manjše posode (P 47) iz rjavo žgane, s peskom pomešane gline. Ohranjen je del izvihanega ustja s sedlastim vratom in z največjim obodom. Po kratkem ramenu teče vodoravno rebro z odtisi prstov, ki ga preseka enako rebro v navpični smeri od ustja čez največji obod. Velikost 11,5 × 11 cm. T. 9: 1.
48. Pet fragmentov rahlo izvihanih ustij, verjetno deli petih različnih posod (P 48) iz rjavo do črno žgane gline. Velikost od 6,6 × 5,3 do 3,5 × 3 cm. T. 1: 11; 2: 5.
49. Fragment ramena in vratu črno žgane posode (P 49) z razmeroma tankimi stenami iz prečiščene gline in z zelo dobro zglajeno površino. Velikost 4 × 3,5 cm. T. 3: 5.
50. Fragment ostenja črno žgane posode z ostankom trakastega ročaja (P 50). Velikost 6 × 4 cm. T. 7: 6.
51. Poškodovan, zelo širok in kratek vtunelast ročaj (P 51) iz rjavo žgane gline, močno pomešane s peskom. Ročaj je bil s čepom vdelen v ostenje posode. Velikost 8 × 6 cm. T. 7: 5.
52. Fragment rdečkasto žgane posode (P 52) iz gline, močno pomešane z zrnji peska. Po največjem obodu teče rebro z odtisi prstov. Velikost 5,4 × 5,7 cm. T. 9: 3.
53. Kos močno izvihanega ustja velike posode (P 53) iz rjavočrno žgane prečiščene gline. Zunanja površina je gladka, notranja pa profilirana. Velikost 14 × 10 cm. T. 1: 1.
54. Fragmenta vratu in pokončnega ustja velike posode (P 54) z debelimi stenami iz prečiščene, rjavočrno žgane gline. Velikost 11 × 8 cm. T. 4: 2.
55. Fragment rahlo izvihanega ustja posode (P 55) iz rjavosivo žgane, s peskom pomešane gline. Velikost 8,8 × 7,2 cm. T. 4: 4.
56. Fragment ostenja in ustja ter v celoti ohranjen ročaj verjetno nizke in široke posode (P 56) iz črno žgane prečiščene gline. Velikost 7,4 × 7 cm. T. 3: 6.
57. Fragment ostenja posode (P 57) z masivnim kratkim ročajem iz rjavočrno žgane gline. Velikost 9 × 8,5 cm. T. 6: 3.
58. Fragment profiliranega ramena manjše posode (P 58) iz rjavo žgane prečiščene gline. Velikost 4,3 × 3,5 cm. T. 8: 3.
59. Večji masiven kos hišnega ometa (P 59). Velikost 9 × 6 × 4,5 cm.
60. Fragment močno izvihanega ustja večje posode (P 60) iz rjavosivo žgane gline. Velikost 6,5 × 5 cm. T. 1: 14.
61. Fragment širokega trakastega ročaja (P 61) iz rjavočrno žgane gline s črno sredico. Velikost 5,5 × 4,5 cm. T. 5: 7.
62. Dva fragmenta ostenja dveh posod (P 62) z ostankom plastičnega rebra z odtisi prstov in delom ročaja. Posodi sta bili rjavo do sivo žgani. Velikost 7,5 × 6 cm in 6,5 × 5 cm. T. 9: 8.
63. Kos ostenja velike posode (P 63) z debelimi stenami in rjavo zunanjo ter črno žgano, razpokano notranjo površino. Glina je pomešana z debelimi zrnji peska. Velikost 17 × 11 cm. T. 3: 8.
64. Fragment ravnega dna črne posode (P 64) iz neprečiščene gline. Fragment je lahek, površina pa razpokana. Velikost 7 × 5,5 cm. T. 4: 9.
65. Kos lepo umetno zglajenega rjavega, trdega peščenjaka (P 65) – prodnik, ki je na najdišču zelo pogost. T. 3: 10.



66. Kos glinastega hišnega ometa (P 66).
67. Kratak trakast ročaj in večji kos ostenja rjavočrno žgane posode (P 67) iz prečiščene gline. Velikost  $9 \times 7$  cm. **T. 6: 2.**
68. Fragment visokega vratu in največjega oboda posode (P 68), na katerem je vodoravno rebro z odtisi prstov. Na rebro je sled masivnega ročaja. Posoda z grobo površino je bila izdelana iz sivorjavo žgane, s peskom pomešane gline. Velikost  $6 \times 7$  cm. **T. 9: 2.**
69. Fragment sedlastega vratu posode (P 69) z odebeljenim, vodoravno izravnanim ustjem. Po fragmentu teče od ustja proti največjemu obodu tanjše gladko rebro. Velikost  $5,2 \times 3,8$  cm. **T. 2: 4.**
70. Fragment ravnega dna manjše posode (P 70) iz sivo žgane gline. Stojna ploskev je nekoliko izvlečena in ob dnu konična. Velikost  $6 \times 4$  cm. **T. 4: 12.**
71. Dva odlomka ustja posode (P 71) iz rjavočrno žgane prečiščene gline, s skrbno zglajeno notranjo površino. Velikost  $6 \times 5$  cm in  $4,3 \times 2,5$  cm. **T. 1: 9.**
72. Trije kosi ostenja posode (P 72) iz gline, pomešane s peskom. Zunanja površina je groba, notranja pa skrbneje obdelana. Na fragmentih je debelo rebro z odtisi prstov. Velikost od  $4,5 \times 4,5$  cm do  $4,5 \times 3,5$  cm. **T. 9: 4.**
73. Del ročaja in fragment rjavo žganega tankega ostenja posode (P 73) iz gline, pomešane z zrnici peska. Velikost  $5,5 \times 4$  cm. **T. 5: 5.**
74. Fragment ostenja črno žgane posode (P 74) z ovalno bradavico, ki jo obkroža plitva kanelura. Posoda je izdelana iz prečiščene gline in zelo dobro zglajena. Velikost  $3,8 \times 2,9$  cm. **T. 3: 4.**
75. Fragment vratu posode (P 75) iz rjavo žgane, s peskom pomešane gline. Razmeroma dobro zglajena površina je okrašena s plitvimi vodoravnimi žlebiči. Velikost  $3,7 \times 2,8$  cm. **T. 6: 8.**
76. Dva fragmenta ramena večje posode (P 76) z rjavo žgano površino in črno sredico. Prehod ramena v vrat označuje plitva, široka kanelura. Velikost  $8,5 \times 5$  in  $7,8 \times 6$  cm. **T. 8: 4.**
77. Večji kos glinastega hišnega ometa (P 77) s sledovi šibja.
78. Večji odbitek rjavega prodnika s sledovi obrabe na obeh koncih (P 78). Velikost  $10,5 \times 3,5 \times 5$  cm. **T. 3: 11.**
79. Fragment ustja posode (P 79) iz sivo žgane gline. Velikost  $7,2 \times 4,5$  cm. **T. 1: 3.**
80. Dva fragmenta vratu in rahlo izvihanega ustja manjše posode (P 80) iz sivočrno žgane gline. Na enem kosu je vidna sled držaja. Velikost  $4,3 \times 3,2$  in  $4,3 \times 4$  cm. **T. 7: 3.**
81. Trije fragmenti ustja, najbrž deli iste posode (P 81), iz prečiščene črno žgane gline z razpokano površino. Velikost od  $6,5 \times 4,5$  cm do  $4,5 \times 4$  cm. **T. 2: 6.**
82. Dva fragmenta izvihanega ustja velike posode (P 82) z razmeroma debelimi stenami iz rjavočrno žgane prečiščene gline. Površina je zelo dobro zglajena. Velikost  $7,5 \times 7$  in  $8 \times 6$  cm. **T. 1: 10.**
83. Fragment rahlo izvihanega ustja posode (P 83) iz gline, pomešane z zrni peska. Zunanja površina je groba in črno žgana, notranja pa dobro obdelana in rjava. Velikost  $8,5 \times 4,2$  cm. **T. 1: 6.**
84. Kos trakastega ročaja črno žgane posode (P 84) iz prečiščene gline. Površina je skrbno zglajena. Velikost  $4,5 \times 3,5$  cm. **T. 7: 8.**
85. Dva kosa ostenja rumenorjavo žgane posode (P 85) iz prečiščene gline. Notranja površina je skrbno obdelana, zunanja pa zelo groba in daje videz barbotina. Velikost  $7 \times 6,5$  cm in  $6 \times 5$  cm. **T. 4: 6.**
86. Del debelega ostenja velike posode (P 86) z velikim ovalnim, jezičastim držajem, katerega spodnji del je le rahlo dvignjen nad ostenje, zgornji pa preide v rogljič in je z zelo globoko zarezo ločen od ostenja. Velikost fragmenta  $9,5 \times 7,5$  cm, dolžina celotnega ročaja ca. 11 cm, širina 5 cm. **T. 5: 6.**
87. Fragment vratu in rahlo izvihanega ustja manjše posode ter ostanek ročaja (P 87), ki je povezoval vrat z ramenom. Posoda je bila izdelana iz rjavkasto žgane gline in ima raskavo površino. Velikost  $8 \times 5,5$  cm. **T. 7: 2.**
88. Fragment sklede (P 88) iz črno žgane prečiščene gline. Pod kratkim uvihanim ustjem je na največjem obodu nizka ovalna bradavica. Velikost  $5,5 \times 3,3$  cm. **T. 3: 7.**
89. Dva fragmenta sedlastega vratu z izvihanim ustjem, verjetno kosa dveh različnih posod (P 89) iz sivočrno žgane prečiščene gline. Velikost  $6,5 \times 5,5$  cm in  $4,5 \times 3,8$  cm. **T. 1: 5.**
90. Dva fragmenta ostenja posode (P 90) iz črno žgane prečiščene gline. Površina je zelo dobro mehanično zglajena. Na tankem ostenju je ohranjena nizka bradavica, od katere tečejo vodoravno na obe strani ozki in plitvi žlebiči. Velikost  $5,5 \times 3,3$  cm in  $3 \times 2,2$  cm. **T. 8: 6.**
91. Dva fragmenta ostenja dveh različnih posod (P 91) iz rdečkasto do sivo žgane gline. Na dobro ohranjeni površini je rebro z odtisi prstov. Velikost  $5,5 \times 4,5$  cm in  $5,3 \times 3$  cm. **T. 9: 6.**

92. Trije fragmenti močno izvihane ustja, kratkega sedlastega vratu in ramena večje posode (P 92) iz rdečkasto žgane, s peskom pomešane gline. Površina je groba. Ustje je močno izvihano in daje vtis večjega premera, čeprav je odprtina posode razmeroma majhna. Velikost od 18,5 × 6 cm do 5 × 4 cm. T. 1: 7.

93. Fragment ostenja velike posode (P 93) iz gline, pomešane z večjo količino peska. Na rdeče žgani zunanji površini, kjer je debelo vodoravno rebro z odtisi prstov, so vidne široke kanelure (ostanki obdelave s prsti). Črno žgana notranja površina je skrbneje obdelana. Velikost 10,5 × 7 cm. T. 9: 5.

94. Fragment skoraj pokončnega ustja posode (P 94) iz zelo grobe, z debelimi zrnji peska pomešane gline. Tudi površina je groba in neobdelana. Na ustju so rahli odtisi prstov. Velikost 7,4 × 4,8 cm. T. 4: 1.

95. Fragment največjega oboda in ramena manjše posode (P 95) s črno zunanjo in rjavo notranjo površino, ki sta zelo dobro mehanično zglajeni. Na ostenju je viden ornament, sestavljen iz kanelur v obliki girland. Velikost 6 × 4,6 cm. T. 8: 2.

96. Skoraj v celoti ohranjena visoka skodela (P 96) iz sivočrno žgane, s peskom pomešane gline. Zunanja površina je zlasti pod največjim obodom razmeroma zelo groba. Dno posode je ravno, spodnji del zaobljen, prav tako tudi največji obod. Vrat je kratek in sedlast, ustje pa izvihano. Velikost: premer dna 10,4 cm, premer največjega oboda 21,2 cm in premer ustja 21 cm, višina posode 13 cm. T. 3: 1.

## Zaključki

Najdišče v Žlebiču je doslej dalo le keramične izdelke, pa še to v glavnem zlomljene manjše kose posod, čeprav so pri tem zajeti vsi deli, od ustja do dna. Zato so nekatere naše rekonstrukcije le približne, razen nekaj tipičnih oblik, kot so skodele in lonci, pri katerih skorajda ni moč pogrešiti. Tako smo pri ugotavljanju časovne in kulturne pripadnosti predmetov strogo omejeni le na osnovne značilnosti posod, kot so oblika ustja, vrsta ročaja ali okrasa, obenem pa seveda tudi na nekatere posebnosti v tehniki izdelovanja posameznih delov posod, npr. ročajev. Prav ustja posod, ročaji in držaji so osnovni kažipot pri iskanju kulturnih in oblikovnih primerjav z bližnjih in bolj oddaljenih sočasnih najdišč.

Za obliko in profile ustij, pa tudi drugih delov posod, najdenih v Žlebiču, bi lahko našli kar dosti primerjav na prazgodovinskih najdiščih v širšem slovenskem prostoru, predvsem še za tiste, ki so atipični. Vendar moramo vedeti, da poznamo v Sloveniji iz srednje bronaste dobe le skromne podatke in najdbe. Pomanjkanje gradiva je tako očitno, da je S. Gabrovec v svojem pregledu srednje bronaste dobe v »Praistoriji Jugoslavije« zapisal, da gradivo iz tega obdobja odraža pomanjkljivo raziskanost prostora, čeprav je to v večji meri tudi rezultat realnega procesa zmanjševanja naseljenosti v jugovzhodni alpski regiji. Izjemi sta samo Tržaško in Koprsko primorje.<sup>4</sup> Ugotovitev S. Gabrovca ni pomembna le zato, ker govori o redki naseljenosti in še slabši raziskanosti, ampak predvsem zato, ker jasno pokaže, kje moramo iskati središče razvoja in napredka v srednji bronasti dobi pri nas in kje na podlagi tega vir podatkov o takratni osrednji Sloveniji, kjer bodo najdišča, kakršno je Žlebič, še posebej dragocena. Končno vemo kaj malo o nastanku in razvoju gradišč v Sloveniji sploh. Zato ob današnji raziskanosti prostora še ni mogoče narediti kakšnih posebnih zaključkov. Z vsakim novim odkritjem, tudi tako skromnim kot Žlebič, se bodo jasnile razmere v problematičnem času med 15. in 10. st. pr. n. š., kamor vsekakor sodi tudi obravnavani arheološki material.

O tehniki izdelovanja keramike ne moremo povedati kaj posebnega. Posode so bile izdelane prostoročno iz glinastih kolobarjev, ki so bili položeni eden na drugega.

med seboj spojeni ter na stikih dobro zglajeni. Glina, ki ji je skoraj vedno primešano nekaj peska, je kvalitetna, tako da so stene posod trdne in trde, kar je prav gotovo tudi posledica dobrega žganja. Nekateri fragmenti pa so močno porozni in verjetno izdelani iz slabše gline, v kateri je bilo dosti organskih sestavin, ki so se pozneje izločile in pustile za seboj luknjičasto površino ostenja.

Ko govorimo o tehniki izdelovanja posod, moramo posvetiti nekaj pozornosti načinu, na kakršen so bili v ostenje posod vgrajeni ročaji in držaji. Ti niso bili izdelani iz istega kolobarja gline skupaj z ostenjem. Posoda je bila najprej narejena v celoti, nato pa so lončarji na ostenju izrezali luknjo, v katero je bil nato vdelan čep že prej pripravljenega ročaja (t. 5: 2; 6: 4, 5). Pogosto je površina ob luknji razbrzdana; tako naj bi se ročaj čimbolj spojil z ostenjem. Razumljivo je, da glina pri tem postopku še ni bila povsem suha. Z dodatnim vlaženjem je bilo na pogled sicer doseženo popolno zlitje novega dela s posodo, vendar so posledice naknadne vdela ve ostale, saj ročaji odpadajo prav na mestu, kjer so bili s posodo spojeni. Prav na podlagi te posebnosti pa lahko ugotavljamo tehniko izdelovanja posod oziroma njihovih sestavnih delov.

Seveda pa tak način vdela ve ročajev in držajev ni pravilo. Nanj bomo sicer gotovo naleteli pri velikih in težkih posodah, medtem ko so bili ročaji in držaji na manjših in lažjih posodah lahko samo prilepljeni na ostenje. Nasprotno pa so plastični okraski skoraj zmeraj le prilepljeni na pripravljeno površino posode. Omenjeni način vdela ve ročajev v posodo smo opazili že na eni od žar z bronastodobno obliko z ljubljanskega prazgodovinskega grobišča.<sup>5</sup> Prav tako ga je ugotovil tudi B. Lonza na nekaterih keramičnih izdelkih z gradišča Jelerji v Tržaškem zalivu.<sup>6</sup> Ob natančnejšem pregledu prazgodovinskega gradiva bomo takšno sestavljanje posod in ročajev opazili še marsikje, tako da bo to prej ali slej splošen pojav, saj si izdelovanja posod sočasno z ročaji skorajda ne moremo predstavljati.

Skodel je v Žlebiču, po običaju v prazgodovinskem grobiščnem in naselbinskem gradivu, veliko. Pojavljajo se navadne skodele z uvihanim ustjem, imenovane tudi latvice (t. 3: 2, 7), ki pa so za natančnejše ugotavljanje časovne in kulturne pripadnosti manj tipične. Značilnejše so nizke skodele z izvihanim ustjem (t. 3: 3), ki niso bile nobena posebnost v srednji bronasti dobi niti v osrednji niti zahodni Sloveniji,<sup>7</sup> ali v njej sosednjih pokrajinah. Poleg teh je med gradivom še nekaj skodel, ki so prav tako pogoste v kulturnih slojih iz srednje bronaste dobe. Najdena je bila le ena cela visoka skodela (t. 3: 1), več pa je posameznih kosov, ki po vsej verjetnosti sodijo k istemu tipu posod oziroma k oblikam, ki imajo skoraj enake sestavne dele, npr. fragmenti t. 3: 5; 9: 1. Med številnimi fragmenti, predstavljenimi v našem gradivu, bi gotovo našli še kaj, kar bi lahko pripisali takšnim posodam. To je znak, da je bila prav ta oblika dokaj priljubljena, in to ne samo v Žlebiški prazgodovinski postojanki, ampak tudi na bronastodobnih najdiščih ob Tržaškem zalivu,<sup>8</sup> v Vipavski dolini, dolini Soče in drugod na Primorskem,<sup>9</sup> prav gotovo pa tudi na Notranjskem.<sup>10</sup>

Omenili smo že, da so za ugotavljanje kulturne pripadnosti keramike iz Žlebiča precej značilna ustja posod, ki so zelo številna in raznolika. Najbolj pogosta so izvihana, najznačilnejša pa močno izvihana ustja velikih posod-pitosov (t. 1: 1, 2, 7, 14), ki so neredko tudi fasetirana (t. 1: 1-3). Tako izoblikovana ustja pa kar pogosto najdemo v srednji bronasti dobi kaštelirjev Tržaškega zaliva,<sup>11</sup> pojavljajo pa se tudi v mlajšem obdobju, zlasti v dolini Soče, vendar pa so tu oblike posod, profili ustij in sestav gline zaradi časovne odmaknjenosti povsem drugačni, saj te posode sodijo že v starejšo železno dobo.<sup>12</sup> Fasetirana ustja so bila v Sloveniji doslej redka in slabo

poznana. Najdena so bila v Beli krajini med keramiko žarnega grobišča v Metliki<sup>13</sup> in v severni Sloveniji med keramiko stopnje Ha A na Brinjevi gori.<sup>14</sup> Poleg podobnih ustij na najdiščih ob Tržaškem zalivu, na Štajerskem in Dolenjskem pa moremo najti primerjavo še v Ljubljani, v žganem grobu št. 178 z dvorišča SAZU, kjer je ohranjena velika, cela dvoročajna žara z močno izvihanim, fasetiranim ustjem in ozkim grlom,<sup>15</sup> kar je tipično ne le za žlebiško keramiko, ampak tudi za oblike posod z vseh že omenjenih območij. Ti značilni in še nekateri drugi elementi, predvsem ročaji, o katerih bomo še govorili, pa povezujejo kaštelirsko kulturo srednje bronaste dobe na Primorskem in v Istri prek Notranjske, Žlebiča in Ljubljane z bronastodobnimi najdbami v severni in zahodni Sloveniji ter z njo organsko povezani severni Hrvaški,<sup>16</sup> kjer so bile takšne oblike najdene tudi v virovitiškem keramičnem gradivu,<sup>17</sup> vendar so tu naslednice srednjebronastodobnih oblik iz srednjega Podonavja.<sup>18</sup>

V Žlebiču smo poleg močno izvihanih in fasetiranih ustij odkrili še celo vrsto drugih, med njimi pokončna, vodoravno ali poševno odrezana ustja, ustja, odebeljena navznoter ali navzven ali na obeh straneh hkrati itd. Nobeno od teh ustij pa ni značilno za neko omejeno časovno obdobje bodisi v širšem ali ožjem prostoru.

Pomembna posebnost v žlebiškem keramičnem gradivu so ročaji posod, izdelani po že opisanem postopku. Oblikovno med njimi ni dosti razlik, saj prevladujejo široki in kratki trakasti ročaji (t. 6: 5; 7: 6–9), ki so povezovali ustje z vratom ali ramenom (t. 7: 4) in vrat z ramenom posode (t. 7: 1–3). Včasih so takšni ročaji tudi na ramenu ali največjem obodu posode (t. 6: 1–3). Kako so bili ročaji postavljeni oziroma vdeleni v posodo glede na njeno obliko, je zaradi fragmentarnega gradiva težko reči. Najbrž so posode običajno imele dva ročaja, postavljena eden nasproti drugemu. Velikost ročajev in njihova debelina je odvisna od velikosti in teže posode, kar je imelo povsem praktičen pomen. Kakor sklepamo iz fragmentov, je bilo največ ročajev na loncih (t. 7: 1–4), velikih posodah-pitosih (t. 6: 1, 2; 5: 2), včasih pa tudi na skodelah (t. 3: 6). Trakasti ročaji niso bili redki niti v srednji niti v mlajši bronasti dobi,<sup>19</sup> zato iz njih ne moremo določiti časa nastanka. Iz tega časovnega okvira ne izstopata niti dva najbolj zanimiva ročaja, in sicer tunelast (t. 7: 5) in trikoten ročaj (t. 6: 4), ki je bil z močno okroglo podlago vdelen v ostenje posode. Tunelastemu ročaju lahko najdemo primerjave tako v primorskih najdiščih oziroma kaštelirjih ob Tržaškem zalivu in v Istri kakor tudi v najdiščih osrednje Slovenije<sup>20</sup> in Hrvaške, vendar jim tam v glavnem pripisujejo mlajšebonastodobni izvor.<sup>21</sup>

Nasprotno pa trikotni ročaji popolnoma odstopajo od znanih oblik ročajev bodisi v Sloveniji bodisi v njej sosednjih pokrajinah, če seveda izzamemo kaštelirska naselja srednje in pozne bronaste dobe v Slovenskem primorju in Istri. Takšne ročaje lahko najdemo v več primerih domala na vseh tamkajšnjih najdiščih, obenem pa lahko evidentiramo tudi kose, ki so popolnoma enaki našemu ročaju, tako po velikosti, obliki in celo tehniki izdelave ter vdela ročaja v ostenje posode.<sup>22</sup> Ta keramični element je zato še posebej pomemben, saj združuje in povezuje pokrajinsko obarvane prvine srednje bronaste dobe v kaštelirjih z najdbo v Žlebiču.

Od keramičnih izdelkov naj omenimo še fragment glinastega kolobarja (t. 6: 9) ter masiven jezičast držaj večje posode (t. 5: 6), ki je bil z močno elipsasto podlago pritrjen na ostenje. Glinasti kolobarji niso posebnost v tem času, redkejši pa so jezičasti držaji, vendar ne v primorski regiji, kjer so bili celo zelo pogosti in priljubljeni.<sup>23</sup>



Dna posod iz Žlebiča so v največji meri ravna (t. 4: 7–9), nekaj fragmentov pa dokazuje, da so izdelovali tudi posodje na nogi in s prstanastim dnom (t. 4: 10–12).

Ornamentika je na žlebiški keramiki dokaj skromna. V glavnem je omejena na plastičen okras, ki ga predstavljajo vodoravna, navpična ali križajoča se rebra z odtisi prstov (t. 9: 1–8), prilepljena na različne dele posod. En fragment ima poleg plastičnega rebra še vodoravno razbrazdano površino, ki daje videz nekakšnega barbotina (t. 9: 5). Drugače pa se okras omejuje na žlebljenje ramena. Žlebiči so različno široki in globoki ter potekajo v vodoravni ali navpični smeri, pa tudi v obliki girlande (t. 8: 2). Okrasni značaj imajo tudi plastične bradavice (t. 8: 6; 3: 4), zlasti tiste, ki so na ramenu posode. Vsi naštetni elementi pa so tako pogosti v prazgodovinski ornamentiki, da jih ne moremo uporabiti za omejevanje časa v nekem kulturnem prostoru.

Razen keramike in živalskih kosti, ki pripadajo domačemu govedu in svinjam, smo našli še nekaj temno rjavih prodnikov, na katerih so vidni sledovi uporabe in so bili v Žlebič gotovo prineseni (t. 3: 9–11).

Časovna opredelitev žlebiške postojanke je iz vsega, kar smo doslej napisali, domala jasna. Obstajajo sicer še problemi, ki pa se navezujejo na natančno vgraditev najdišča in najdb v splošno, doslej poznano situacijo v Sloveniji. Že večkrat smo namreč omenili, da določamo čas življenja v žlebiški prazgodovinski postojanki zgolj na podlagi do zdaj obdelane keramike. Slednja kaže s svojimi značilnimi oblikami na razmeroma dolgo življenjsko obdobje te postojanke v srednji in mlajši bronasti dobi. Jasno pa je, da so bile nekatere oblike posod v rabi zelo dolgo, zato bi lahko, če upoštevamo tudi v neposredni bližini najden odlomek meča, ki sodi v mlajšo bronasto dobo (Br D),<sup>24</sup> celotnemu znanemu gradivu iz Žlebiča pripisali tudi mlajšebronastodobno poreklo.

Zdi se mi nujno ponovno poudariti, da smo v Žlebiču zaščitno odkopali le majhno površino, ki bi jo komaj mogli meriti z več kvadratnimi metri. Zato, žal, ne moremo govoriti niti o začetku niti o koncu življenja v tej naselbini. Prav tako ne moremo še ničesar povedati o njenih razsežnostih, številu njenega prebivalstva in razvoju življenja na tem mestu sploh. Ta prispevek naj bo le informacija in spodbuda za nadaljnje raziskovanje na tem geografsko in kulturno pomembnem najdišču.

<sup>1</sup> M. Slabe, *Žlebič, Var. spom.* 23, 1981, 230.

<sup>2</sup> Isti, *Arheološki kašipot v občini Ribnica, v: Ribnica skozi stoletja* (1982) 71.

<sup>3</sup> Gradivo iz Žlebiča mi je v obdelavo kot strokovnemu sodelavcu pri terenskem delu odstopil M. Slabe.

<sup>4</sup> S. Gabrovec, *Jugoistočnoalpska regija, v: Praist. jugosl. zem. 4, Bronzano doba* (1983) 51.

<sup>5</sup> I. Puš, *Prazgodovinsko žarno grobišče v Ljubljani, Razprave 1. razr. SAZU 13/2, 1982, 119, t. 7: 6.*

<sup>6</sup> B. Lonza, *La ceramica del castellieri degli Elleri, Società per la Preistoria e Protostoria della Regione Friuli-Venezia Giulia - Quaderno 4* (1981) 25 s.

<sup>7</sup> S. Gabrovec (op. 4) sl. 5: 5, 18; B. Lonza (op. 6) t. 26: 12; 27: 12–18; M. Moretti, Com-

plessi dai Castellieri di Nivize e Monte Grisa, v: *I Castellieri di Nivize, Monte Grisa, Ponte S. Quirino* (1978) 16, Nivize, fig. 4: 7, 8.

<sup>8</sup> B. Lonza (op. 6) t. 1: 5, 6; 7: 14 itd.; M. Moretti (op. 7) Nivize, fig. 3: 6, 8; Monte Grisa, fig. 1: 7; 2: 14; 3: 14 itd.

<sup>9</sup> Glej članek D. Svovljška v tem *Arheološkem vestniku*.

<sup>10</sup> M. Guštin, *Notranjska. K začetkom železne dobe na severnem Jadranu*, Kat. in monogr. 17 (1979) t. 9: 1–15; 16: 1–11.

<sup>11</sup> M. Moretti (op. 7) Nivize, fig. 1: 1, 5; B. Lonza (op. 6) t. 2: 3.

<sup>12</sup> J. Dular, *Halštatska keramika v Sloveniji*, Dela 1. razr. SAZU 23 (1982) 21, t. 3: 10, 11.

<sup>13</sup> Isti, *Žarno grobišče na Borštku v Metliki, Arh. vest.* 30, 1979, 65 ss, t. 3: 1; 5: 1; 7: 6.

<sup>14</sup> S. Pahič, *Brinjeva gora 1953, Arh. vest.* 32, 1981, 118, op. 192, pril. 3; D. Oman,

Brinjeva gora – 1953, *Arh. vest.* 32, 1981, 144 ss, t. 1: 1; 2: 2; 4: 2; 5: 11; 10: 3 itd.; S. Ciglencečki, Rezultati prvih raziskovanj na Gradcu pri Prapretnem, *Arh. vest.* 32, 1981, 422, t. 2: 12–14.

<sup>10</sup> Glej op. 5.

<sup>11</sup> R. Drechsler-Bižić, Nekropola brončanog doba u pećini Bezdanjači kod Vrhovina, *Vj. Arh. muz. Zagreb* 12–13, 1979–80, 27 ss, t. 22: 1; 28: 1; 35: 5.

<sup>12</sup> K. Vinski-Gasparini, *Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj* (1973) 38.

<sup>13</sup> S. Gabrovec (op. 4) 42–44.

<sup>14</sup> Glej gradivo v literaturi pod op. 8 in 18.

<sup>20</sup> M. Moretti (op. 7) Nivize, fig. 6: 11–13. Glej tudi op. 10.

<sup>21</sup> S. Gabrovec (op. 4) 42. Glej tudi op. 19.

<sup>22</sup> M. Moretti (op. 7) Monte Grisa, fig. 5: 6–14; B. Lonza (op. 6) t. 1: 8; 2: 5; 4: 3–12; 5: 1–16 itd.; K. Mihovilič, Gradina Punta Kašteja kod Medulina, *Histria arch.* 10/1, 1979, 37–49.

<sup>23</sup> B. Lonza (op. 6) 35, t. 14: 13; 17: 1–6, 10 itd.; M. Moretti (op. 7) Monte Grisa, fig. 6: 5, 7.

<sup>24</sup> M. Slabe (op. 2) 70; J. Dular, Bronasti jezičastoročajni meči iz Slovenije, v: *Varia Archaeologica*, Pos. muz. Brežice 1 (1974) 15 s, t. 1: 6.

## EINE BRONZEZEITLICHE SIEDLUNG BEI ŽLEBIČ

### Zusammenfassung

Žlebič, eine kleinere Ortschaft an der Straße Ljubljana–Kočevje, liegt an der Stelle, wo von der Hauptstraße die Straße nach Sodražica, Loški potok und Cerknica abzweigt. Die Kreuzung ist heute nicht besonders verkehrsreich, vor Jahrzehnten war indessen Žlebič für die langsameren Fahrzeuge – größtenteils Gespannfuhrwerke – von nicht geringer Bedeutung.

Vor einigen Jahren sammelte ein Einheimischer im ehemaligen Steinbruch, der nur einige Hundert Meter südlich von Žlebič an der linken Seite der Straße nach Ribnica liegt, eine größere Anzahl von Scherben, die von selbst vom Steinbruchscheitel auf den Grund geglitten waren. Er benachrichtigte über seinen Fund das Nationalmuseum (*Narodni muzej*) in Ljubljana, und dieses das Regionalamt für Denkmalschutz (*LRZSV*). Der Archäologe-Konservator M. Slabe stellte anhand des gesammelten Fundmaterials fest, daß es sich hier vermutlich um eine bronzezeitliche Siedlung handelt, also einen nicht nur für den großen »weißen Fleck« des archäologisch wenig erforschten Bereiches von Ribnica–Kočevje, sondern auch für die Kenntnis der Verhältnisse in der Vorgeschichte Sloweniens überhaupt außerordentlich wichtigen Fundort.<sup>1–3</sup> Diese Feststellungen waren der Anlaß für eine dringliche Schutzgrabung, deren Leitung M. Slabe übernahm.

Die dicke Erdschicht mit den Kulturresten hatte sich zwischen den Felsen im engen Raum angesammelt, der wahrscheinlich ein vorgeschichtliches Objekt darstellt. Die vertikalen Felsen dürften eine Art Fundamente sein, auf welche wohl die Holzteile eines Gebäudes und Wände aus mit lehmverputztem Geflecht gestellt waren. Diese Annahme wird durch die zahlreichen Lehmewurfreste untermauert. Die Kulturschicht war gerade an dieser Stelle ungefähr 1,70 m dick. Darin konnten unmittelbar unter dem schotterdurchsetzten Rasen vereinzelt Keramikstücke geborgen werden, und je tiefer man vordrang, desto mehr kamen zutage. Die wahre Kulturschicht setzte jedoch erst in einer Tiefe von 1,40 m ein, wo die meisten Scherben, wie auch viel Asche und Holzkohle an den Tag kamen, die diese Erdschicht etwas dunkler färbten. Daß wir hier vermutlich auf ein vorgeschichtliches Wohnobjekt gestoßen sind, bezeugt auch eine versengte Tonschicht, wahrscheinlich der Überrest einer Herdstelle.

Der Fundort hat bisher nur Keramikerzeugnisse ergeben, und noch dies sind hauptsächlich zerbrochene kleinere Gefäßfragmente, obwohl sie alle Teile, von Mündungen bis zum Gefäßboden in sich schließen. So müssen wir uns beim Feststellen der zeitlichen und kulturellen Zugehörigkeit der Gegenstände streng lediglich auf die Grundmerkmale der Gefäße beschränken, wie es die Mündungsform, die Art des Henkels oder Ornaments sind, zugleich aber natürlich auch einige Besonderheiten in der Ausführungstechnik der einzelnen Gefäßteile berücksichtigen.

Für Form und Profile der Mündungen, wie auch der anderen in Žlebič gefundenen Gefäßteile würde man in den vorgeschichtlichen Fundorten im breiteren slowenischen Raum eine beträchtliche Anzahl von Analogien finden, namentlich für die atypischen. Doch ist zu beachten, daß wir in Slowenien über spärliche Angaben und Funde aus der Mittelbronzezeit verfügen. Der Mangel an Fundmaterial ist so offensichtlich, daß S. Gabrovec in seiner Übersicht

der Mittelbronzezeit im Werk »*Praistorija Jugoslavije*« *Vorgeschichte Jugoslawiens* erklärte, daß das aus diesem Zeitraum stammende Fundgut die unzulängliche Erforschung des Raumes verrät, obwohl dies in größerem Ausmaß auch das Resultat des realen Prozesses der Besiedlungsverringering in der südöstlichen Alpenregion ist. Ausnahmen bilden nur das Küstenland um Trieste (Trst) und Koper.<sup>4</sup> Deswegen lassen sich angesichts des gegenwärtigen Forschungsstandes in diesem Raum noch keine besonderen Schlüsse ziehen. Jede neue, wenn auch noch so bescheidene Entdeckung, wie es z.B. Žlebič ist, wird in die Verhältnisse während der problematischen Zeitspanne zwischen dem 15. und 10. Jh. v.u.Z., in die zweifellos auch das Fundgut aus Žlebič zu setzen ist, mehr Klarheit bringen.

Über die Ausführungstechnik der Keramik läßt sich nichts Besonderes sagen. Die Gefäße waren von Hand aus Tonringen verfertigt, wie dies in der Vorgeschichte ja die Regel war. Einige Fragmente sind sehr porös und vermutlich aus Ton von schlechterer Qualität verfertigt, der mit vielen organischen Bestandteilen durchsetzt war die im Laufe des Brennprozesses ausgedehnt wurden und eine löcherige Gefäßoberfläche hinterließen.

Eine Sondererscheinung in der Keramikproduktion ist die Einsetzung der Henkel in die Gefäße. Diese wurden nicht gemeinsam mit der Wandung aus demselben Tonring angefertigt. Das Gefäß wurde zunächst komplett hergestellt, wonach die Töpfer in die Wandung ein Loch schnitten, in welches sie den Zapfen des schon zuvor vorbereiteten Henkels einsetzten. (Taf. 5: 2; 6: 4, 5). Die Oberfläche um das Loch herum wurde häufig zerfurcht; dies sollte zur möglichst festen Verschmelzung des Henkels mit der Wandung beitragen. Diese Einsetzungsweise der Henkel und Griffe ist jedoch nicht die Regel. Zwar wird man darauf sicher bei den großen und schweren Gefäßen treffen, die Henkel und Griffe der kleineren und leichteren Gefäße konnten jedoch an die Wandung auch nur angeklebt sein, ähnlich wie in den meisten Fällen die plastischen Verzierungen. Die vorerwähnte Einsetzungsweise der Henkel ins Gefäß bemerkten wir bereits an einer der Urnen von bronzezeitlicher Form aus der vorgeschichtlichen Nekropole von Ljubljana.<sup>5</sup> Desgleichen wurde sie von B. Lonza an einigen Töpferzeugnissen aus dem Ringwall Jelerji an der Triester Bucht festgestellt.<sup>6</sup> Eine solche Zusammensetzung von Gefäß und Henkel werden wir noch manchenorts wahrnehmen, so daß sie früher oder später eine allgemeine Erscheinung sein wird.

Schalen sind in Žlebič zahlreich vertreten, wie dies ja im Fundgut der vorgeschichtlichen Nekropolen und Siedlungen üblich ist. Es erscheinen gewöhnliche Einzugsschalen (Taf. 3: 2, 7), die indes für die genauere Festlegung der Zeit- und Kulturzugehörigkeit weniger typisch sind. Charakteristischer sind die niedrigeren Schalen mit ausgezogener Mündung (Taf. 3: 3), die in der Mittelbronzezeit weder in Zentral- noch in Ostslowenien bzw. in den benachbarten Regionen Sondererscheinungen waren.<sup>7</sup> Außerdem gibt es im Material noch einige andere Schalen, die in den Kulturschichten aus der Mittelbronzezeit ebenso häufig auftauchen. In Žlebič wurde nur eine vollständig erhaltene hohe Schale gefunden (Taf. 3: 1), wogegen es mehr Fragmente gibt, die höchstwahrscheinlich demselben Gefäßtyp angehören bzw. Formen mit nahezu gleichen Bestandteilen (Taf. 3: 5; 9: 1). Unter den zahlreichen in unserem Fundmaterial enthaltenen Fragmenten ließe sich gewiß noch manches finden, das solchen Gefäßen zugeschrieben werden könnte. Dies ist ein Anzeichen dafür, daß gerade diese Form sehr beliebt war, nicht nur in der vorgeschichtlichen Siedlung von Žlebič, sondern auch in den bronzezeitlichen Fundorten an der Triester Bucht,<sup>8</sup> im Vipava- und Sočatal und andernorts im Küstenland,<sup>9</sup> wie auch zweifellos in Notranjsko (Innerkrain).<sup>10</sup>

Für die Feststellung der Kulturzugehörigkeit der Keramik von Žlebič sind ziemlich charakteristisch die sehr zahlreichen und mannigfaltigen Gefäßmündungen. Meistens sind sie ausgezogen, am charakteristischsten sind aber die stark ausladenden Mündungen der Großgefäße - Pitohi (Taf. 1: 1, 2, 7, 14), die nicht selten überdies facettiert sind (Taf. 1: 1, 2, 3). So ausgestaltete Mündungen kommen in der Mittelbronzezeit der Castellieri in der Triester Bucht recht häufig vor.<sup>11</sup> Auch andernorts waren sie keine Seltenheit, sie wurden ja in der Bela krajina unter der Keramik des Urnenfeldes in Metlika,<sup>12</sup> unter der Keramik aus der Mittelbronzezeit auf Brinjeva gora und noch wo gefunden.<sup>14</sup> Diese charakteristischen, wie auch noch einige andere Elemente, namentlich die Henkel, verbinden aber die Castellieri-Kultur der Mittelbronzezeit im Küstenland und in Istrien über Notranjsko, Žlebič und Ljubljana mit den bronzezeitlichen Funden in Nord- und Westslowenien sowie dem damit organisch verknüpften Nordkroatien,<sup>16</sup> wo derartige Formen im Keramikgut von Virovitica geborgen wurden;<sup>17</sup> hier sind sie jedoch Nachfahren der bronzezeitlichen Formen aus dem mittleren Donauraum.<sup>18</sup>

In Žlebič ist neben stark ausladenden und facettierten Mündungen noch eine ganze Reihe andersartiger zutage gekommen, darunter vertikal, horizontal oder schräg abgeschnittene Mündungen, ferner nach innen oder nach außen oder auf beiden Seiten zugleich verdickte

Mündungen. Indessen ist keine dieser Mündungen für eine abgegrenzte Zeitspanne kennzeichnend, weder im breiteren noch engerem Raum.

Eine wichtige Sondererscheinung im Keramikmaterial von Žlebič sind die nach dem oben beschriebenen Verfahren hergestellten Gefäßhenkel. Formal gibt es zwischen ihnen nicht viele Unterschiede, es überwiegen nämlich breite und kurze Bandhenkel (Taf. 6: 5; 7: 6–9), die die Mündung mit dem Hals oder der Schulter (Taf. 7: 4) und den Hals mit der Gefäßschulter (Taf. 7: 1–3) verbanden. Zuweilen befinden sich solche Henkel auch an der Schulter oder der größten Peripherie (Taf. 6: 1–3). Größe und Dicke der Henkel hängen von der Größe und dem Gewicht des Gefäßes ab, was eine durchaus praktische Bedeutung hatte. Aus den Fragmenten ist zu schließen, daß sich die meisten Henkel an Töpfen (Taf. 7: 1–4), Großgefäßen- Pithoi (Taf. 6: 1, 2; 5: 2), gelegentlich jedoch auch an Schalen (Taf. 3: 6) befanden.

Diesen Zeitrahmen sprengen nicht einmal die zwei interessantesten Henkel, und zwar der tunnelförmige (Taf. 7: 5) und der dreieckige (Taf. 6: 4); dieser war mittels einer starken runden Unterlage in die Gefäßwand eingesetzt. Für den tunnelförmigen Henkel lassen sich Vergleiche sowohl in den küstenländischen Fundorten bzw. Castellieri an der Triester Bucht und in Istrien als auch in Fundorten Zentralsloweniens<sup>20</sup> und Kroatiens finden, es wird ihnen jedoch ein jungbronzezeitlicher Ursprung zugeschrieben.<sup>21</sup>

Dagegen weichen die dreieckigen Henkel völlig von den bekannten Henkelformen sowohl in Slowenien als auch in den benachbarten Regionen ab, allerdings mit Ausnahme der Castellieri-Siedlungen der Mittel- und Jungbronzezeit im Slowenischen Küstenland und Istrien. Derartige Henkel sind in mehreren Exemplaren fast in allen dortigen Fundorten zu finden, zugleich lassen sich indes auch mit unserem Henkel gänzlich identische Stücke evidenzieren, was ihre Größe, Form und sogar Ausführungstechnik sowie Einsetzung des Henkels in die Gefäßwandung anbelangt.<sup>22</sup> Deshalb ist dieses Keramikelement noch besonders bedeutsam, es vereint und verknüpft ja die regional gefärbten mittelbronzezeitlichen Elemente der Castellieri mit dem Fund aus Žlebič.

Von den Töpferwaren seien noch das Fragment eines Tonrings (Taf. 6: 9) sowie der massive lappenförmige Griff eines Großgefäßes (Taf. 5: 6) erwähnt, der mittels einer starken elliptischen Unterlage an die Wandung befestigt war. Tonringe sind in diesem Zeitabschnitt nichts Besonderes, seltener sind hingegen lappenförmige Griffe, außer in der küstenländischen Region, wo sie sogar sehr häufig und beliebt waren.<sup>23</sup> Die Gefäßböden aus Žlebič sind meistens eben (Taf. 4: 7–9), einige Fragmente beweisen aber, daß auch Fußgefäße und Gefäße mit ringförmiger Standfläche gefertigt wurden (Taf. 4: 10–12).

Die Ornamentik der Žlebič-Keramik ist recht bescheiden. Sie beschränkt sich hauptsächlich auf die plastische Verzierung, repräsentiert durch horizontale, vertikale oder gekreuzte Rippen mit Fingerabdrücken (Taf. 9: 1–8), angeklebt an unterschiedliche Gefäßteile. Ein Fragment hat außer der plastischen Rippe noch eine horizontal zerfurchte Oberfläche, was den Anschein einer Art von Barbotine vermittelt (Taf. 9: 5). Ansonsten beschränkt sich die Verzierung auf das Kannelieren der Schulter. Die Kanneluren sind unterschiedlich breit und tief und verlaufen in horizontaler oder vertikaler Richtung, wie auch in Form von Girlanden (Taf. 8: 2). Schmuckcharakter haben auch plastische Knubben (Taf. 8: 6; 3:4), vor allem die an der Gefäßschulter angebrachten. Sämtliche aufgezählte Elemente sind indessen in der vorgeschichtlichen Ornamentik so häufig, daß sie für die zeitliche Abgrenzung in einem bestimmten Kulturraum nicht angewendet werden können.

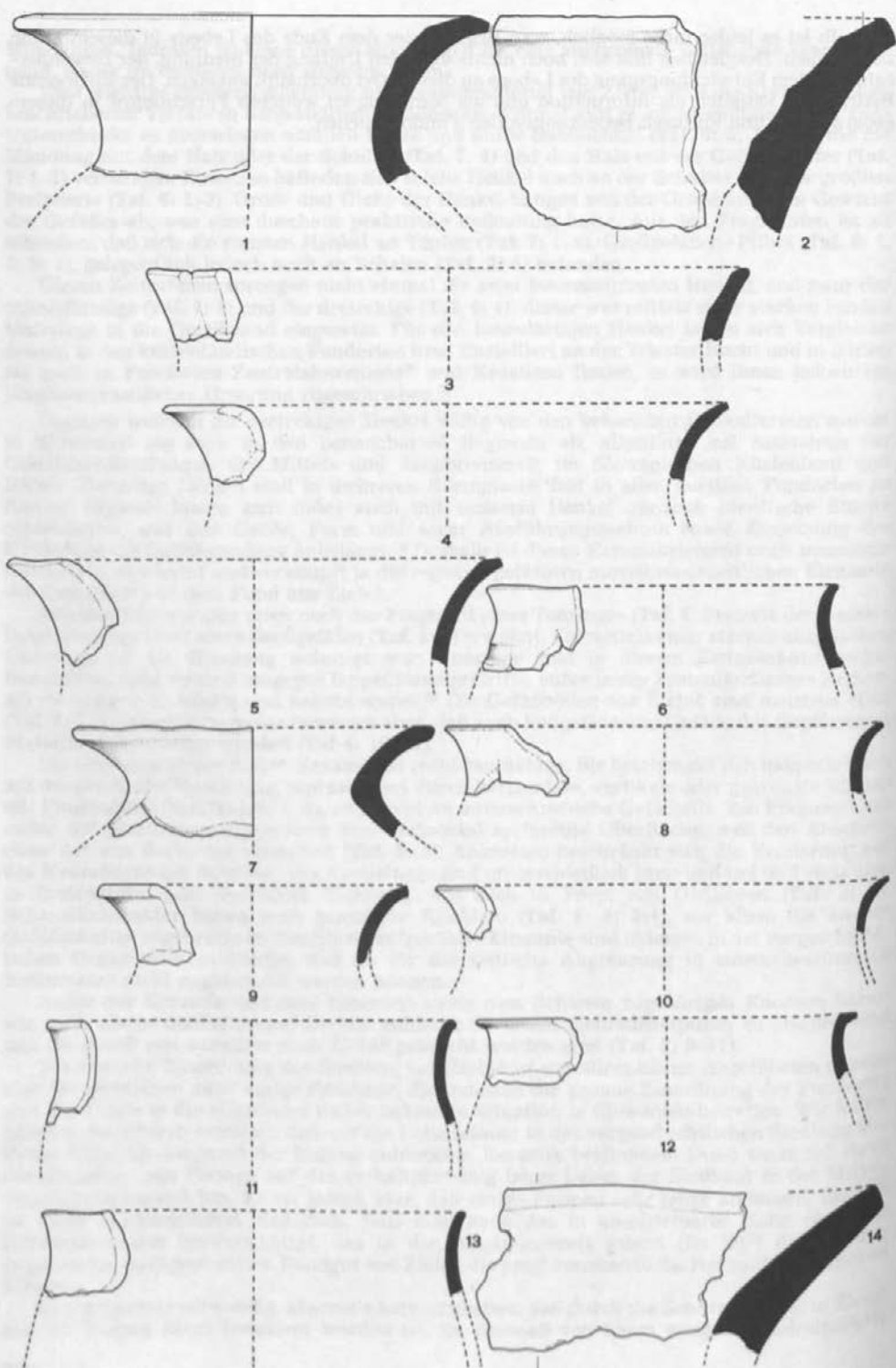
Außer der Keramik und dem Hausrind sowie dem Schwein zugehörigen Knochen haben wir noch einige dunkelbraune Gerölle entdeckt an denen Gebrauchsspuren zu ersehen sind und die gewiß von auswärts nach Žlebič gebracht worden sind (Taf. 3: 9–11).

Die zeitliche Einordnung der Siedlung von Žlebič ist aus allem bisher Angeführten nahezu klar. Es verbleiben zwar einige Probleme, die indessen die genaue Einordnung des Fundortes und der Funde in die allgemeine bisher bekannte Situation in Slowenien betreffen. Wir haben nämlich des öfteren erwähnt, daß wir die Lebensdauer in der vorgeschichtlichen Siedlung von Žlebič lediglich aufgrund der bislang entdeckten Keramik bestimmen. Diese weist mit ihren charakteristischen Formen auf das verhältnismäßig lange Leben der Siedlung in der Mittel- und Jungbronzezeit hin. Es ist jedoch klar, daß einige Formen sehr lange andauern, deshalb ist nicht auszuschließen, daß man, falls man auch das in unmittelbarer Nähe entdeckte Schwertfragment berücksichtigt, das in die Jungbronzezeit gehört (Bz D),<sup>24</sup> dem ganzen gegenwärtig nachgewiesenen Fundgut von Žlebič die jungbronzezeitliche Herkunft zuschreiben könnte.

Es scheint mir notwendig, abermals hervorzuheben, daß durch die Schutzgrabung in Žlebič nur ein kleines Areal freigelegt worden ist, im Ausmaß von kaum einigen Quadratmetern.

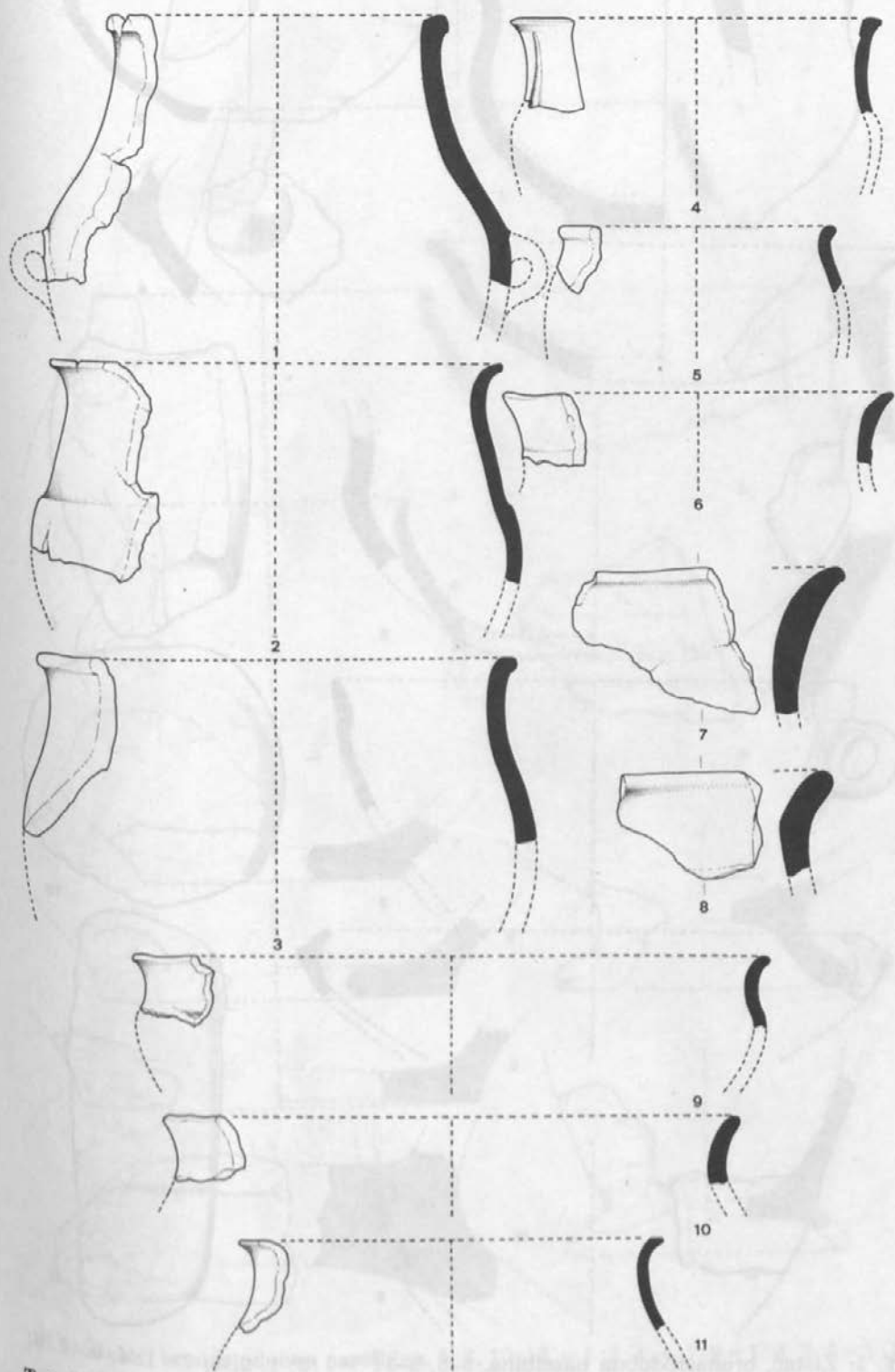


Deshalb ist es leider nicht möglich, vom Beginn oder dem Ende des Lebens in diesem Raum zu sprechen. Desgleichen läßt sich noch nichts über den Umfang der Siedlung, der Bewohnerzahl und dem Entwicklungsgang des Lebens an diesem Ort überhaupt aussagen. Der vorliegende Beitrag soll lediglich als Information und als Anregung zu weiteren Forschungen in diesem geographisch und kulturell bedeutungsvollen Fundort dienen.



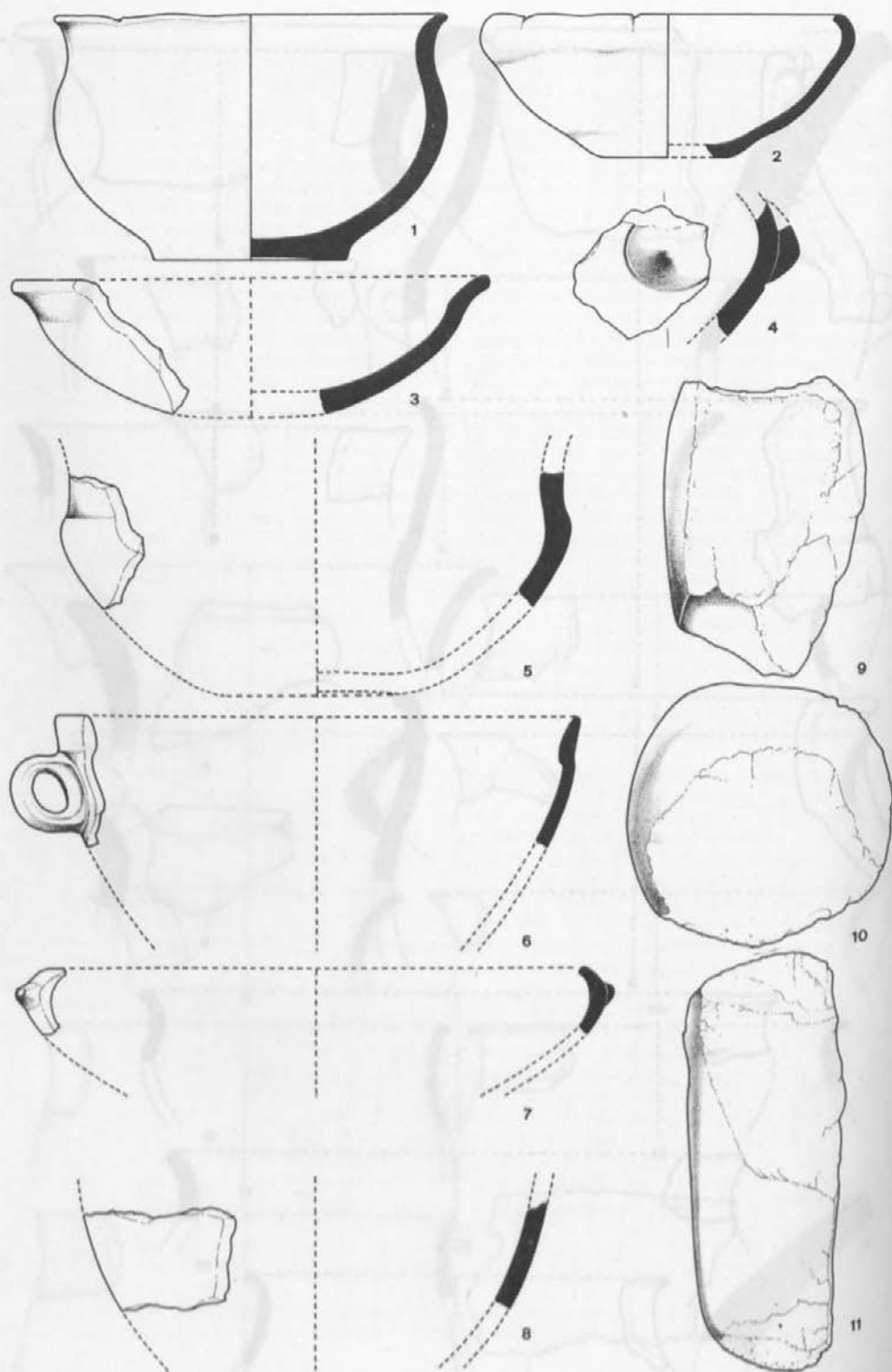
T. 1: Žlebič, bronastodobna naselbina. 2, 14 = 1:2; 1, 3-7, 9, 11 = 1:4; 8, 10, 12, 13 = 1:8; 1-14 glina.

Taf. 1: Žlebič, bronzzeitliche Siedlung. Alles Ton.



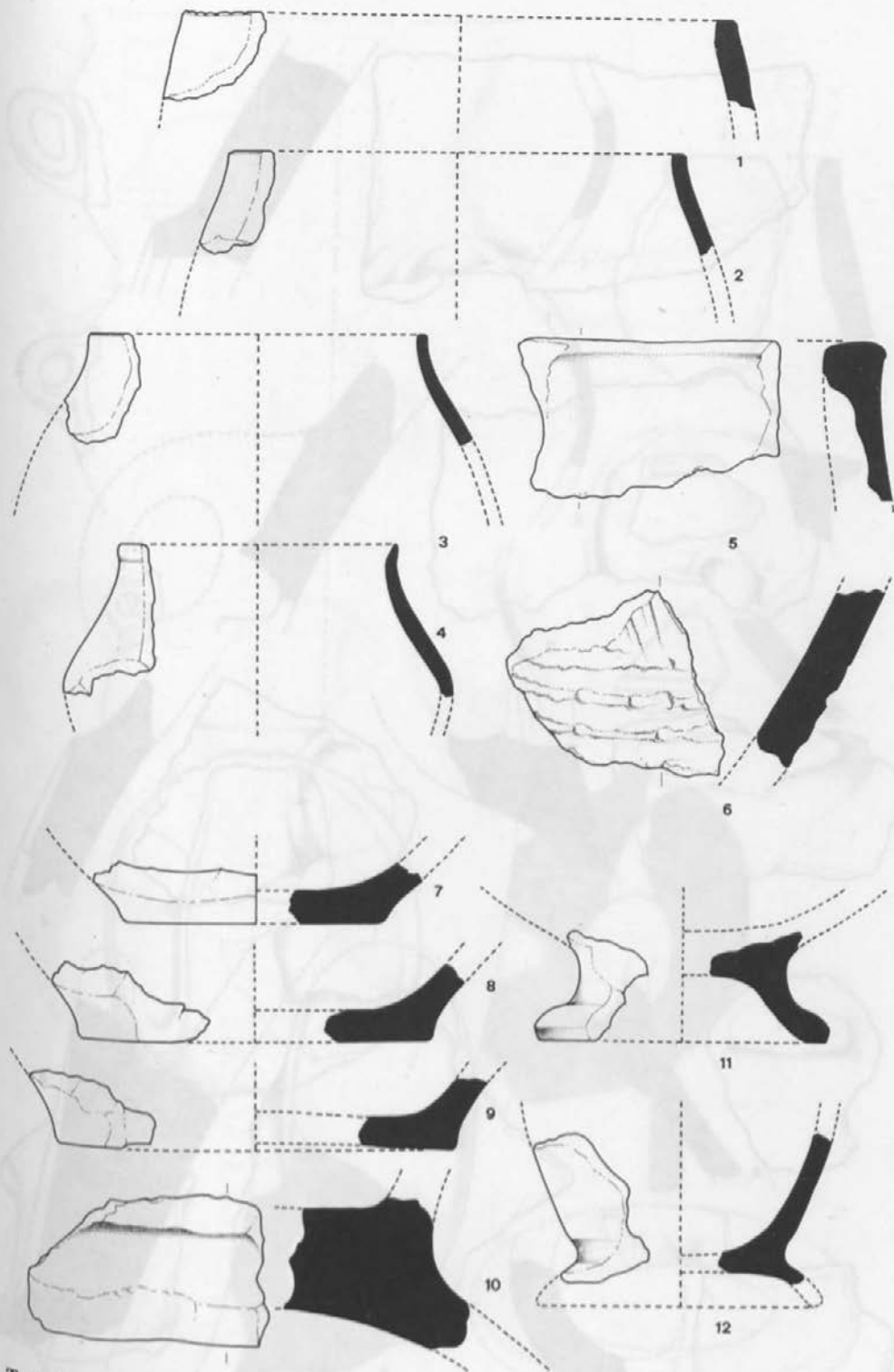
T. 2: Žlebič, bronastodobna naselbina. 3, 7, 8, = 1 : 2; 1, 2, 4-6, 9-11 = 1 : 4; 1-11 glina.

Taf. 2: Žlebič, bronzzeitliche Siedlung. Alles Ton.



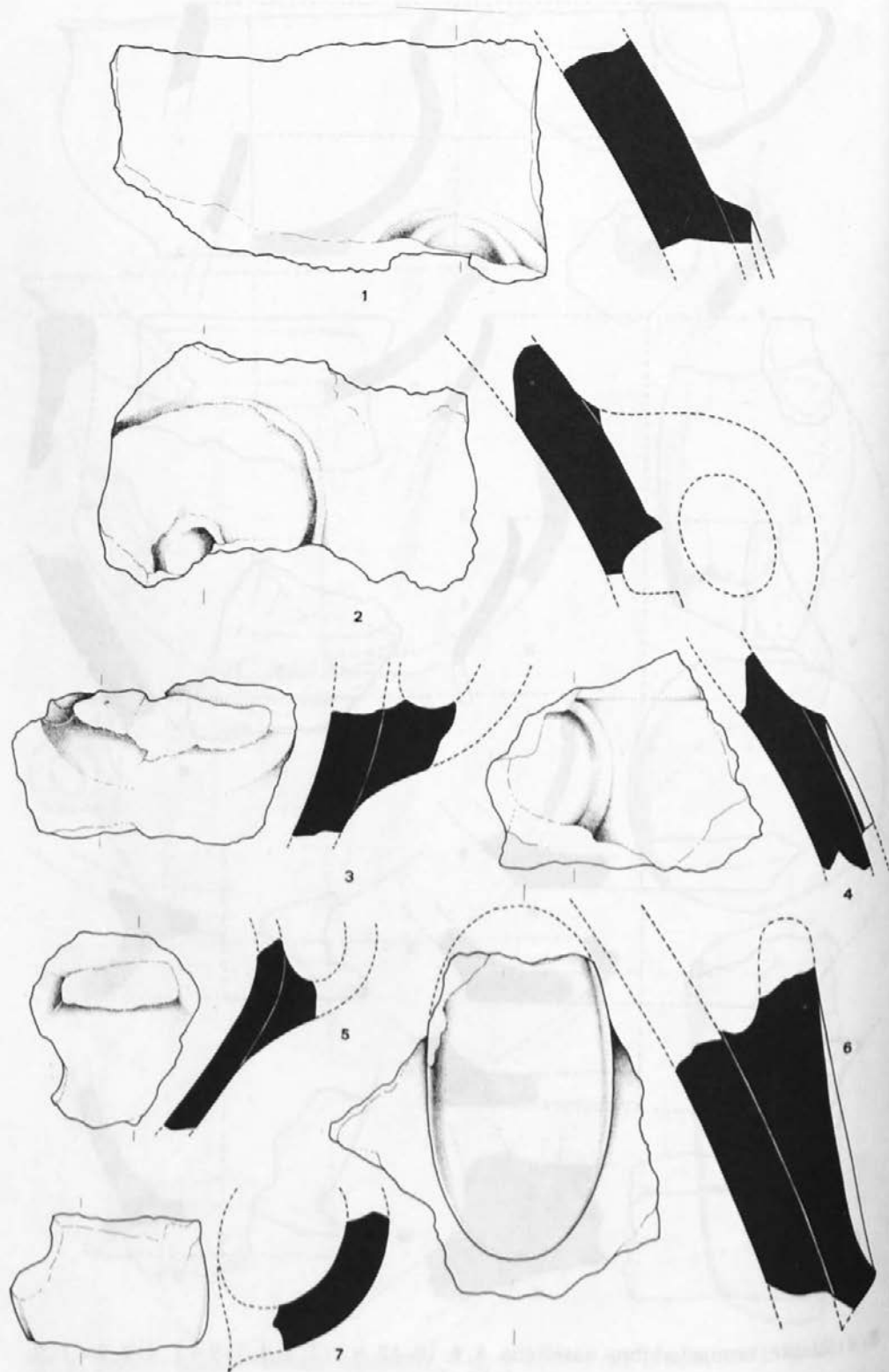
T. 3: Žlebič, bronastodobna naselbina. 3-5, 9-11 = 1:2; 1, 2, 6, 7 = 1:4; 8 = 1:8;  
1-8 glina, 9-11 kamen.





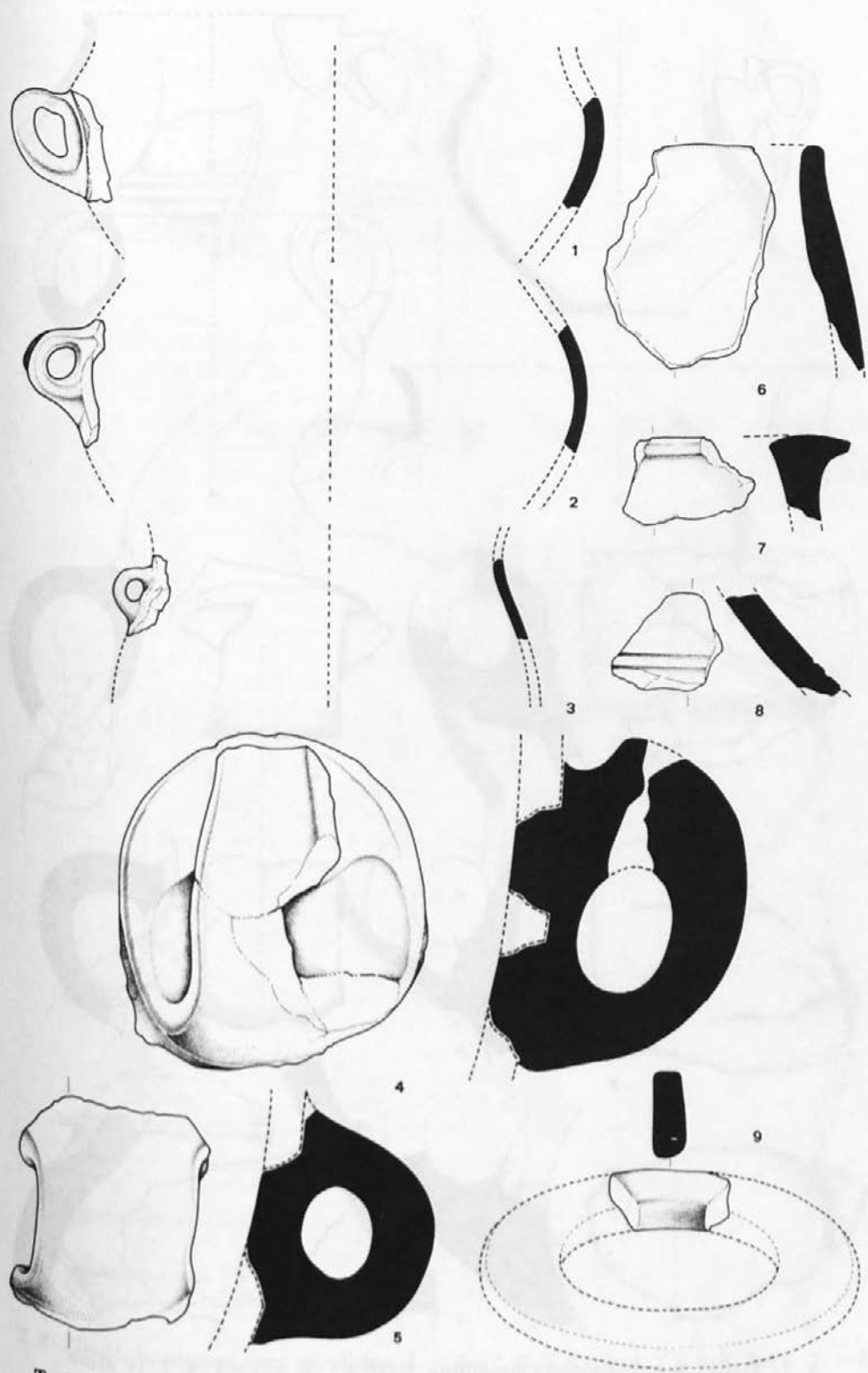
T. 4: Žlebič, bronastodobna naselbina. 5, 6, 10-12 = 1:2; 1, 4, 7-9 = 1:4; 2, 3 = 1:8; 1-12 glina.

Taf. 4: Žlebič, bronzezeitliche Siedlung. Alles Ton.



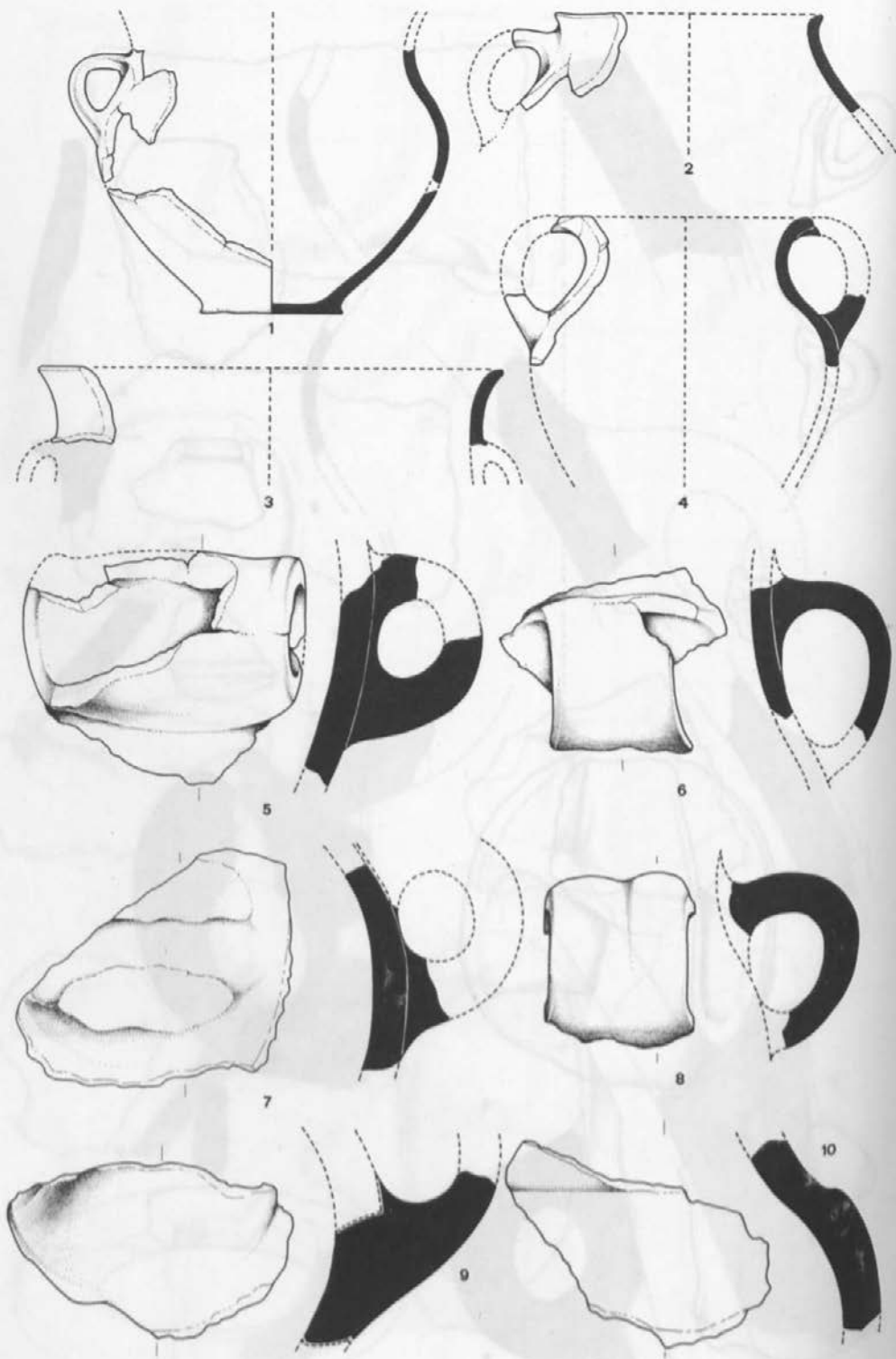
T. 5: Žlebič, bronastodobna nasebina. 1-7 = 1 : 2; 1-7 glina.

Taf. 5: Žlebič, bronzzeitliche Siedlung. Alles Ton.



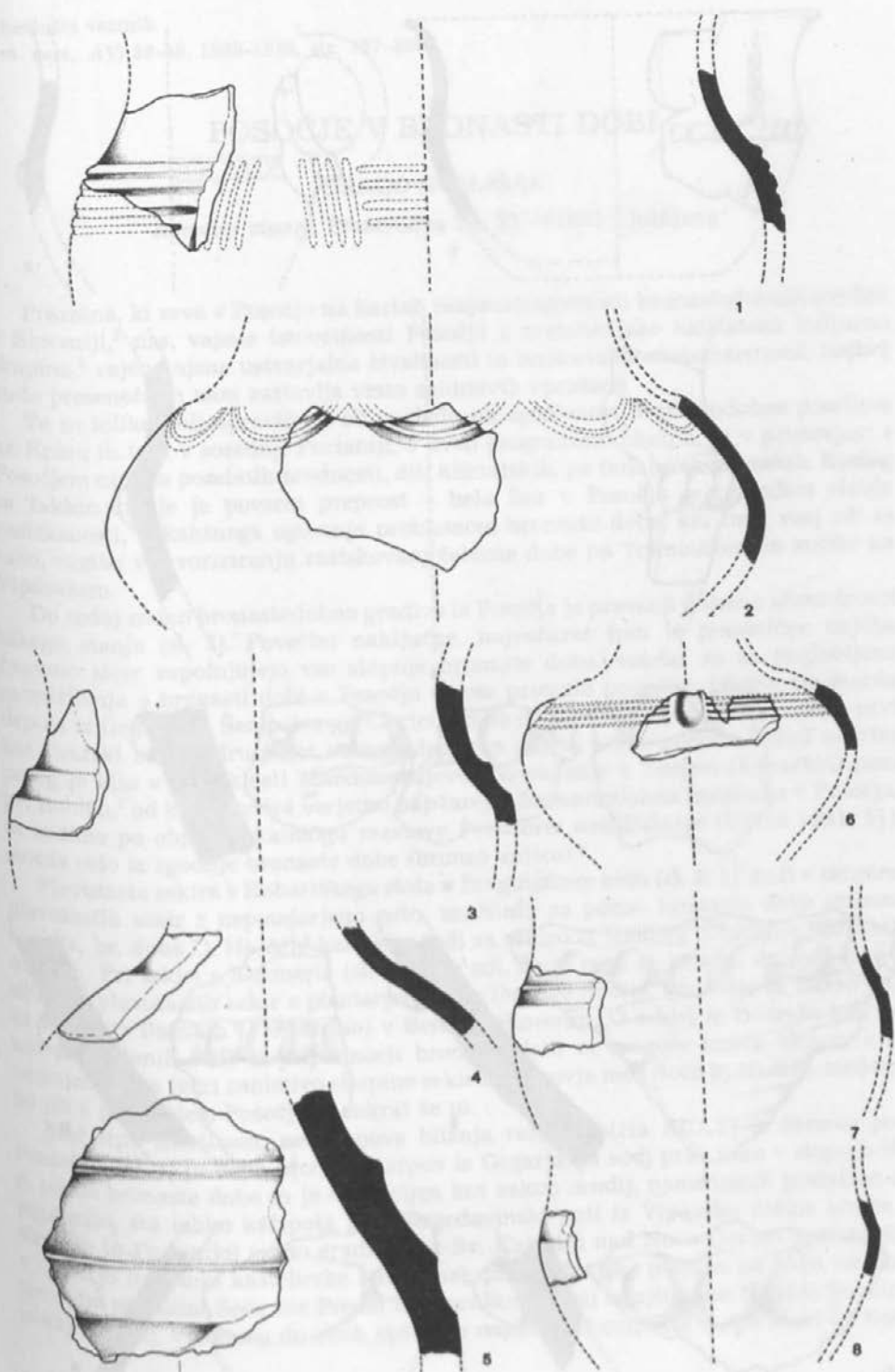
T. 6: Žlebič, bronastodobna naselbina. 4-9=1:2; 1, 2=1:4; 3=1:8; 1-9 glina.

Taf. 6: Žlebič, bronzezeitliche Siedlung. Alles Ton.



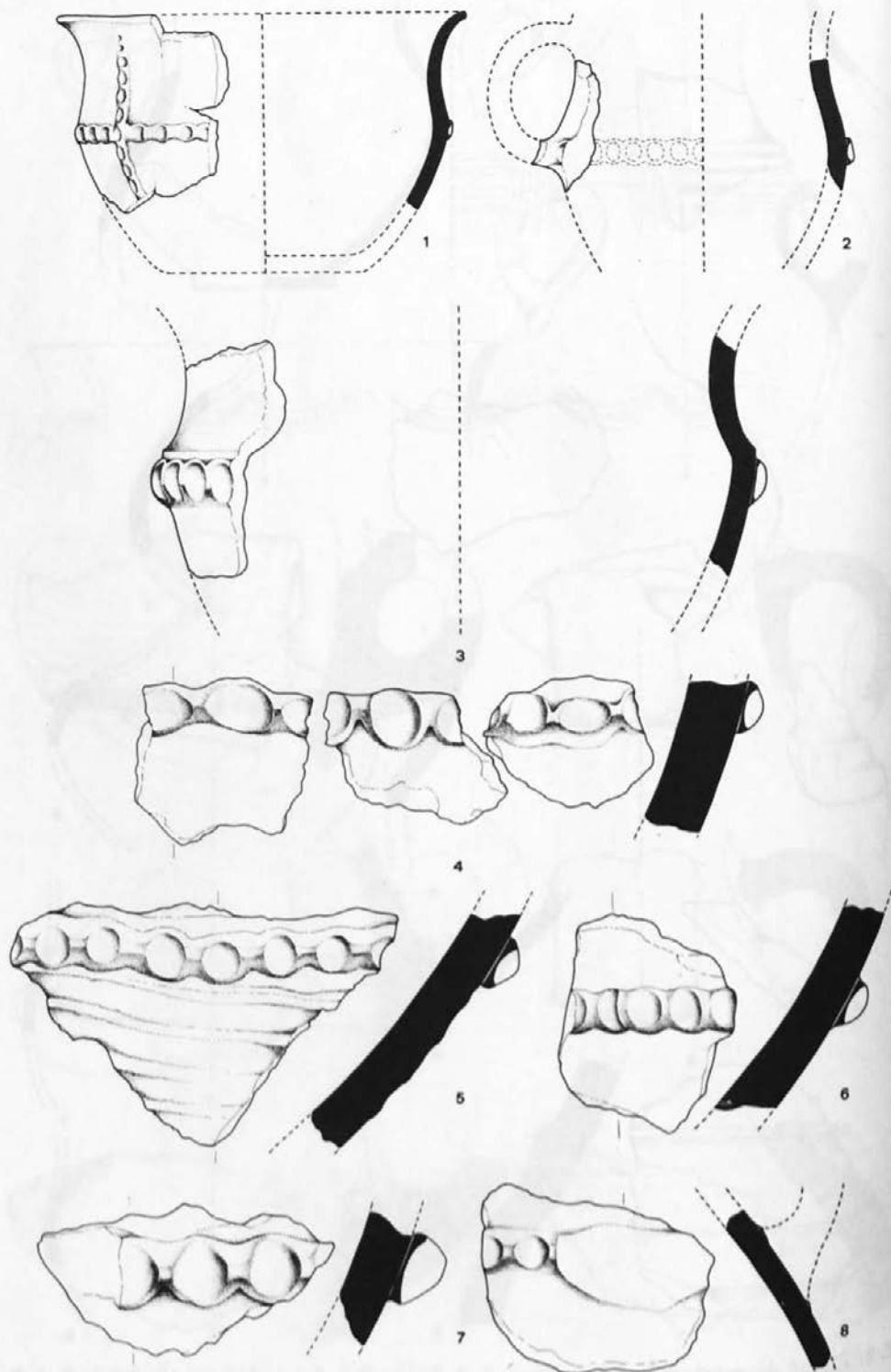
T. 7: Žlebič, bronzastodobna nasebina. 5-10 = 1:2; 1-4 = 1:4; 1-10 glina.  
 Taf. 7: Žlebič, bronzzeitliche Siedlung. Alles Ton.





T. 8: Žlebič, bronastodobna naselbina. 1-3, 5 = 1:2; 4, 6 = 1:4; 7 = 1:6; 8 = 1:8; 1-8 glina.

Taf. 8: Žlebič, bronzzeitliche Siedlung. Alles Ton.



T. 9: Žlebič, bronzastodobna naselbina. 3-8 = 1 : 2; 1, 2 = 1 : 4; 1-8 glina.

Taf. 9: Žlebič, bronzzeitliche Siedlung. Alles Ton.